

Samen de infrastructuur van Oost-Nederland toekomstbestendig maken

Bouwend Nederland Infra Platform Oost 2024-2025

Inleiding

Voor u ligt de bureaulender van Bouwend Nederland Infra Platform Oost 2024-2025 voor het toekomstbestendig maken van de infrastructuur van Oost-Nederland. Het kernwoord in deze kalender is 'samen', want de infrastructurele vraagstukken in onze regio maken een hechte samenwerking tussen infrabedrijven en publieke en private opdrachtgevers van het allergrootste belang. We hebben te maken met grote maatschappelijke opgaven op het gebied van woningbouw, mobiliteit, energie, natuur en klimaat. En de urgentie daarbij is enorm.

Zo blijft de mobiliteit toenemen, terwijl het tegelijk essentieel is om de veiligheid van alle verkeersdeelnemers te blijven waarborgen. Dijken moeten solide zijn en bestand zijn tegen extreme waterstanden, die door de klimaatverandering steeds vaker zullen voorkomen. De vele bruggen in onze regio moeten onderhouden en waar nodig gerenoveerd worden, zodat de economische vitaliteit van Oost-Nederland geen gevaar loopt. Bij al deze opgaven speelt de infrasector een cruciale rol. Geen woonwijken zonder goede ontsluiting, geen woon-werkverkeer zonder efficiënte verbindingswegen. Ook in de transitie naar een duurzame en klimaatbestendige regio is de infrastructuur de dragende factor. Denk alleen al aan de talloze kantoren, scholen en wijken die een aansluiting moeten krijgen op duurzame energievoorzieningen.

Deze grote opgaven kunnen we niet realiseren zonder een nauwe samenwerking tussen overheden, opdrachtgevers en opdrachtnemers. In een steeds complexer wordende samenleving, met een grote druk op de schaarse ruimte, de beperkte middelen en het krappe personeelsaanbod, zal de onderlinge samenwerking moeten evolueren. Dat vraagt om meer dan de traditionele samenwerkings- en aanbestedingsvormen uit het verleden. De samenwerking moet gericht zijn op duurzaamheid en veiligheid. Niet alleen in technische zin, maar ook in de relatie tussen opdrachtgever, opdrachtnemer en alle partners binnen de keten. Met deze werkwijze kunnen we in de provincies Overijssel, Flevoland en Gelderland sneller, veiliger en duurzamer doorbouwen.

Deze bureaulender is zowel een meerjarenplan voor de aangesloten infrabedrijven van het Infra Platform Oost van Bouwend Nederland, als een handreiking voor publieke en private opdrachtgevers. We gaan in op vier thema's die in onze ogen cruciaal zijn, te weten Human Capital, Contracteren & aanbesteden, Veiligheid en Duurzaamheid. Per thema geven we aan wat we als infrasector kunnen bieden, en hoe we de bijdrage van opdrachtgevers zien. De plannen die we schetsen hebben een hoog ambitieniveau, maar dat is ook nodig. Het is zaak dat we die plannen met elkaar gaan waarmaken, zodat de infrasector samen met al haar partners de komende twee jaar verder kan bouwen aan een sterke regio met een duurzame toekomst!

Human Capital

De infrasector is voortdurend in beweging, en het onderwijs moet daarin meegaan. Voor de nieuwe uitdagingen van de toekomst hebben we personeel nodig dat hierop voorbereid is. Als sector zetten we in op het aantrekken van talentvolle studenten, en het behouden en bijscholen van onze huidige medewerkers.

Om over voldoende aanbod van vakbekwaam personeel te beschikken, is het belangrijk dat we de koppeling tussen onderwijs en infrasector verbeteren. Het onderwijs sluit nu vaak niet aan op de vraag vanuit de sector, wat een gemiste kans is. Het curriculum moet daarom sneller meebewegen met de praktijk. In onze ogen zouden werkveldcommissies het leerprogramma moeten bepalen. Dat kan de diverse rollen binnen de infrasector herkenbaarder maken, wat de instroom stimuleert.

AANDACHTSPUNTEN:

1. Infrabedrijven zullen moeten streven naar meer uitdagende stages, afstudeerplekken en werkplekken voor de startende werknemer.
2. Het is cruciaal dat we zorgen voor instroom, doorstroom én het behoud van personeel. Begeleiding en toekomstperspectief vanaf het begin van de studie zijn belangrijk. Om de verwachtingen van studenten te laten aansluiten bij de sector zijn docenten nodig die feeling houden met de praktijk. Infrabedrijven kunnen daaraan een actieve bijdrage leveren.
3. De infrasector verdient meer zichtbaarheid, al was het maar vanwege haar grote maatschappelijke impact. Infrabedrijven zouden daarom moeten investeren in arbeidsmarktcampagnes die aansluiten bij de leefwereld van jongeren en hun ouders.
4. Opdrachtgevers moeten vakopleidingen en trajecten meer promoten. Provincies hebben hierin een rol door bijvoorbeeld het faciliteren van een campusstructuur waarbij onderwijs en markt gezamenlijke evenementen organiseren, en waarbinnen nieuwe opleidingen vorm krijgen. Deze trajecten moeten toegankelijk zijn voor nieuwe studenten en huidige werknemers.

Contracteren en aanbesteden

Om onze regio toekomstbestendig te maken is een aanbestedingsbeleid noodzakelijk dat beter rekening houdt met de complexe opgaven waar we voor staan. Kortetermijndenken moet plaatsmaken voor doelen op lange termijn en duurzame relaties. Dat vraagt enerzijds om stevige investeringen door de infrasector in kennis, personeel en kwaliteit. Anderzijds is het belangrijk dat marktpartijen kunnen rekenen op investeringszekerheid en vertrouwen van opdrachtgevers. Dat betekent onder meer dat opdrachtgever en opdrachtnemer veel vaker in het voorstadium van een aanbesteding met elkaar in gesprek moeten gaan, op een open en transparante wijze.

AANDACHTSPUNTEN:

1. Aanbestedingen moeten niet om de laagste prijs draaien, maar veel meer gericht zijn op duurzaamheid, circulariteit, innovatie en regionale binding. Opdrachtgevers kunnen de ruimte gebruiken die de aanbestedingswetgeving hiervoor biedt, en kunnen kiezen voor bouwteams en portfolio-aanbestedingen die veel meer samenwerkingsgericht zijn, en ruimte bieden aan innovatie. Infrabedrijven willen in kennis en kwaliteit investeren in deze vormen van samenwerking.
2. Opdrachtgevers en infrabedrijven zullen vaker het gesprek over een eerlijker risicoverdeling moeten voeren. Veel maatschappelijke ontwikkelingen maken projecten steeds risicovoller, wat de versnelling van regionale doelen remt. Het delen van actuele

inkoopinformatie en aanbestedingskalenders door de opdrachtgever kan helpen om risico's weg te nemen.

3. Het is belangrijk om te investeren in kennis en kunde van aanbestedings- en inkoopteams binnen overheden. Transparantie in de selectie van bedrijven op de groslijst is onmisbaar voor inzicht en zekerheid in de gevraagde kwaliteit.
4. De CAO Bouw & Infra zal altijd toegepast moeten worden, onder meer om oneerlijke concurrentie op loon te voorkomen. Loonkosten zijn voor infrabedrijven een substantieel deel van de totale projectkosten, en wegen zwaar bij de aanbesteding. De CAO geeft bovendien zekerheid over de werkomstandigheden van medewerkers op de bouwplaats.
5. Opdrachtgevers zullen de criteria op basis waarvan een infrabedrijf een project gegund krijgt, strikt moeten handhaven. Voor een eerlijke markt is het essentieel dat infrabedrijven projecten op de afgesproken manier uitvoeren. Denk hierbij aan afspraken in het plan van aanpak en aanvullende eisen.
6. Er zal meer ruimte moeten komen voor transparante gesprekken over winst- en risicoregelingen. Vaak ligt een onevenredig groot deel van het risico nu nog bij opdrachtnemers, bijvoorbeeld als het gaat om onvoorziene prijsstijgingen. Ook is het zaak om afspraken te maken over een reële tenderkostenvergoeding.

Veiligheid

Veiligheid gaat boven alles en elk ongeluk op de werkvloer is er een te veel. Ieder infrabedrijf binnen de regio Oost is daarvan doordrongen en streeft naar maximale veiligheid. Maar veiligheid is een verantwoordelijkheid van de hele keten. Opdrachtgevers moeten sturen op verkeersvrije werklocaties, terwijl marktpartijen en onderaannemers verantwoordelijk zijn voor de veiligheid binnen hun eigen bedrijfsprocessen.

AANDACHTSPUNTEN:

1. Haal veiligheid uit de concurrentiesfeer! Aanbestedingen moeten niet beknibbelen op veiligheid, maar deze juist waarderen in de opdrachtverlening. Wanneer infrabedrijven bij de opdrachtgever onveilige situaties aankaarten binnen de aanbestedingsprocedure of de realisatiefase, moet hierop gerichte actie volgen.
2. Het is belangrijk dat onderaannemers onderdeel worden van het totale veiligheidsplan. Hierover moeten aan de voorkant heldere afspraken gemaakt worden, zodat de hele keten dezelfde veiligheidsnormen voorstaat. Safety walks en de Bewust Veiligdag dragen bij aan wederzijds begrip en veiligheid.
3. Infrabedrijven investeren erin om onveilige situaties op straat te voorkomen. Vaak staan ze echter onder druk om in onveilige situaties door te werken, doordat externe factoren aanzetten tot tijd- en efficiëntiewinsten. Zo hebben boeteclausules een ongekend negatief effect op de veiligheid op straat. Het is zaak om te zorgen voor een goede balans, zodat de veiligheid niet onder druk kan komen te staan.
4. Infrabedrijven werken samen om te zorgen voor een uniforme set van veiligheidscertificaten, in plaats van de fragmentatie die er op dit moment is. We moeten naar minder bureaucratie, en beter kijken naar doelmatigheid. Als sector blijven we ons daarvoor inzetten.

Duurzaamheid

Het belang van een duurzame infrasector neemt steeds meer toe. Op de middellange termijn, in 2050, heeft de sector zich gecommitteerd aan volledig klimaatneutraal bouwen en werken. Ook nu al is verduurzaming essentieel. Onder andere vanwege het gebrek aan stikstofruimte moeten bedrijven versneld verduurzamen om hun projectportefeuille te kunnen uitvoeren. Binnen het duurzaamheidsdossier zijn stevige en ambitieuze maatregelen nodig, maar die moeten ook realistisch en draagbaar zijn. De infrasector heeft immers niet op alle actoren invloed. De beschikbaarheid van energie en emissievrij materiaal zijn de grootste uitdagingen van dit moment. Circulair werken gaat helpen in de realisatie van onze landelijke doelstellingen voor 2025 en 2030. Drempels om circulaire materialen te gebruiken in projecten moeten zo veel mogelijk verdwijnen.

AANDACHTSPUNTEN:

1. Emissievrij werken is de toekomst van de infrasector. Opdrachtgevers moeten dit stimuleren door schoon of emissievrij werken consistent als criterium te hanteren in aanbestedingen. Dit zorgt voor investeringszekerheid. Opdrachtgevers moeten bereid zijn hiervoor te betalen, terwijl infrabedrijven de komende jaren stevig moeten investeren in schoon materiaal. Hierbij geldt als belangrijke randvoorwaarde dat overheden en netbeheerders samen moeten zorgen voor voldoende beschikbaarheid van energie en laadcapaciteit bij bedrijven en op projectlocaties.
2. In het streven naar een circulaire economie helpt het om een gezamenlijke materialenmarktplaats, ofwel een 'circulaire hub', een nieuwe impuls te geven. Infrabedrijven onderzoeken gezamenlijk hoe dit het beste vorm kan worden gegeven.
3. Duurzaamheid en circulariteit dienen al in de initiatieffase van projecten onderwerp van gesprek te zijn tussen opdrachtgever en opdrachtnemer. Overheden zouden ruimte moeten inbouwen voor deze aspecten in hun budgetten, en strenge normeringen en krappe realisatietijden loslaten ten gunste van circulariteit. Bij het gebruik van materialen waarvan de voorgeschiedenis en/of het materialenpaspoort niet volledig bekend is, kunnen opdrachtgevers en opdrachtnemers samen zoeken naar werkbare oplossingen.

4. Het manifest Duurzaam GWW 2030 helpt partijen in de GWW-sector om invulling te geven aan de complexe landelijke en regionale afspraken en akkoorden over duurzaamheid. Denk hierbij aan het Klimaatakkoord, het Stikstofdossier, de Strategie naar een Klimaatneutrale en Circulaire Rijksinfrastructuur (KCI) en Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB). Infrabedrijven in de regio Oost willen zich zo veel mogelijk aansluiten bij GWW 2030.
5. Voor bedrijven in het MKB-segment is het vaak lastiger om bij te dragen aan de duurzame transitie, vanwege de relatief hoge investeringen en lange terugverdientijden. Provincies kennen veel regelingen die het MKB kunnen helpen in de transitie, maar die zijn vaak omvangrijk en omslachtig. Daarom zijn praktische instrumenten en handzame financieringsregelingen nodig om ook het MKB mee te krijgen in de verduurzaming van de sector.

Slotwoord

De actiepunten die zijn vervat in deze bureaul kalender vragen om de nodige inspanningen en commitment van zowel opdrachtgevers als opdrachtnemers. Overheden en marktpartijen zullen moeten afstappen van oude patronen en nauwer moeten gaan samenwerken om de infrastructurele opgaven te kunnen realiseren die zo cruciaal zijn voor de toekomst van onze regio. Dat vereist andere keuzes in het aanbestedingsbeleid, meer overleg aan de voorkant tussen opdrachtgevers en opdrachtnemers, en een gezamenlijke inzet op gebieden als onderwijs, veiligheid en duurzaamheid. Deze nauwere samenwerking is in onze ogen hoogst noodzakelijk. En als we allemaal onze schouders eronder zetten, dan is die ook zonder meer haalbaar. Een toekomstbestendige infrastructuur in Oost-Nederland: samen zorgen we ervoor!